

*A természetvédelmi motivációjú élőhelyvédelmi, élőhelykezelési tevékenységek
tapasztalatai c. szeminárium*

Túrkeve, 2005. 04. 15-16.

Gemenci hullámtéri élőhelyek természetvédelmi célú rekonstrukciója

Tamás Enikő Anna – Kalocsa Béla
BITE-Baja, MME, EJF-MF, ADUKÖVIZIG

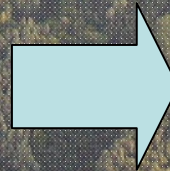

Gemenc

180 km² hullámtér

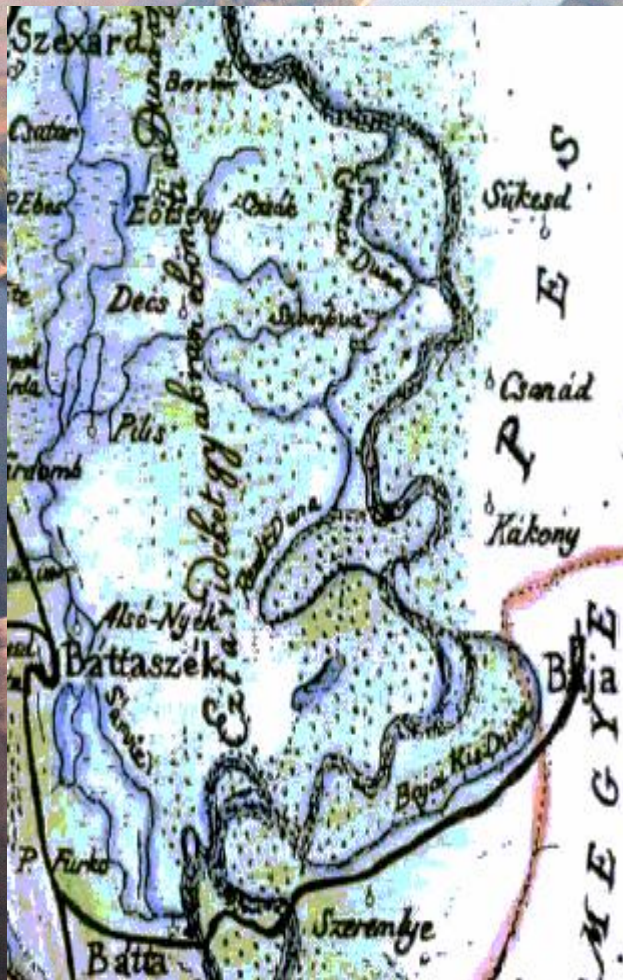
A területen megjelenő igények

- Árvízvédelem
- Hajózhatóság
- Vízbázis-védelem
- Erdők vízellátása
- Rekreáció, turizmus
- Halászat, horgászat
- **Természetvédelem**

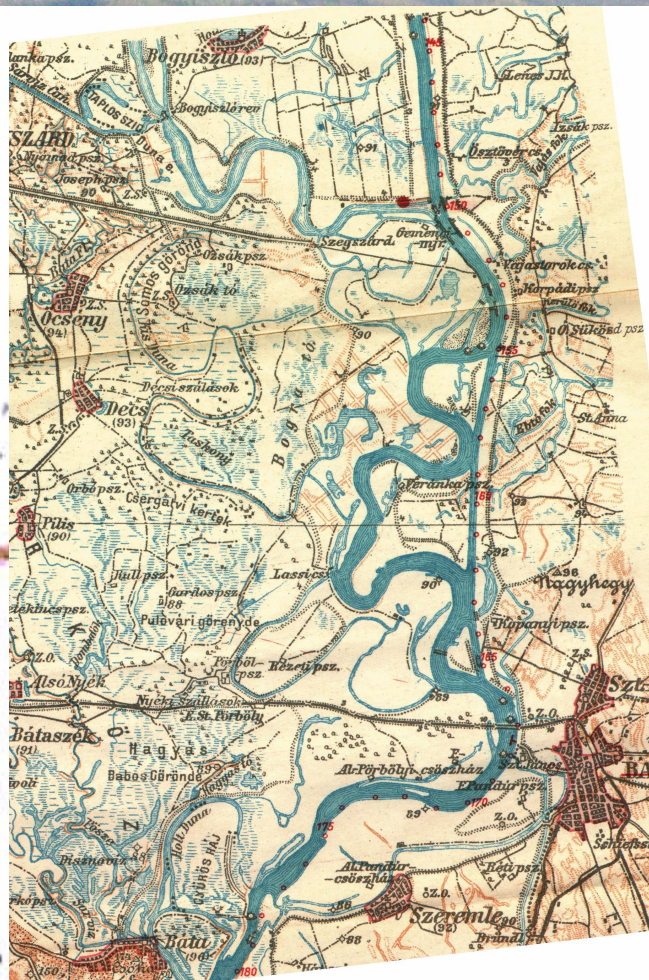

Morfológiai változatosság
Biológiai változatosság
Fenntarthatóság
Bölcs használat
Bemutathatóság

A Gemenc arculatának kialakulása

1800

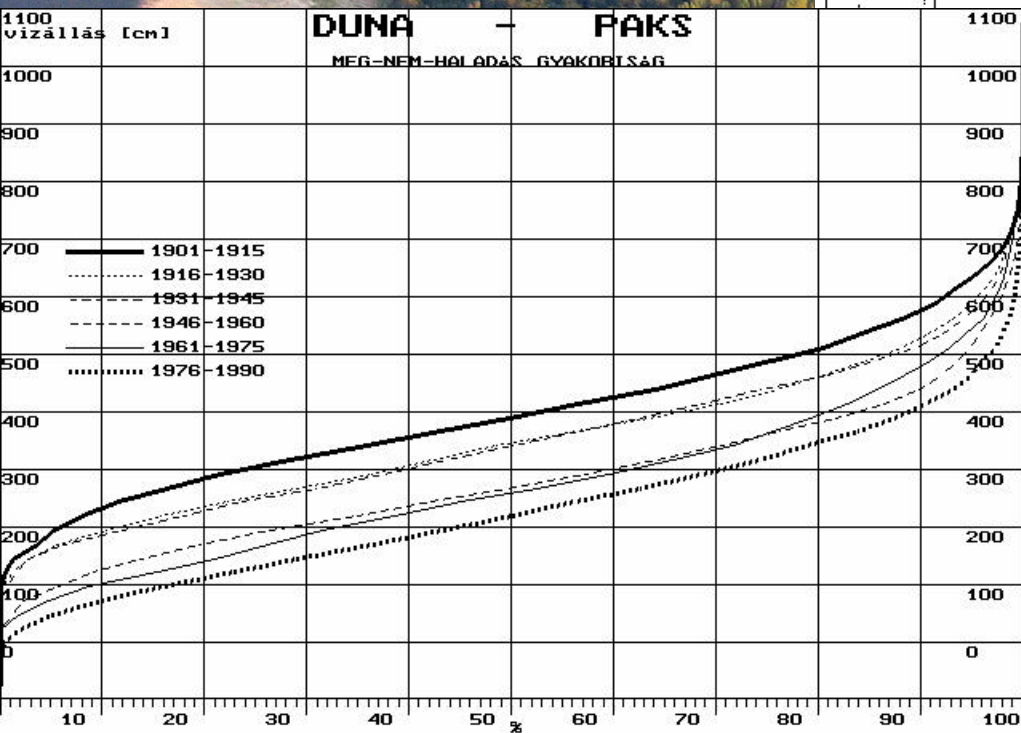
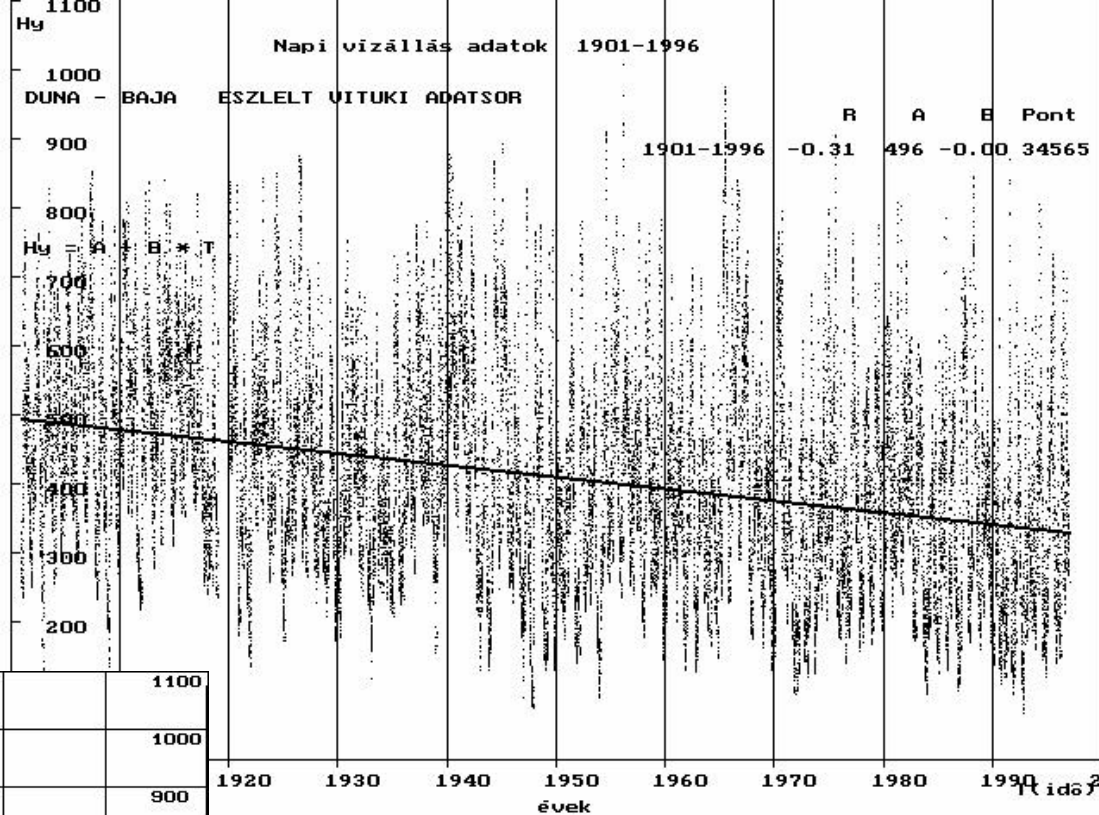

1900

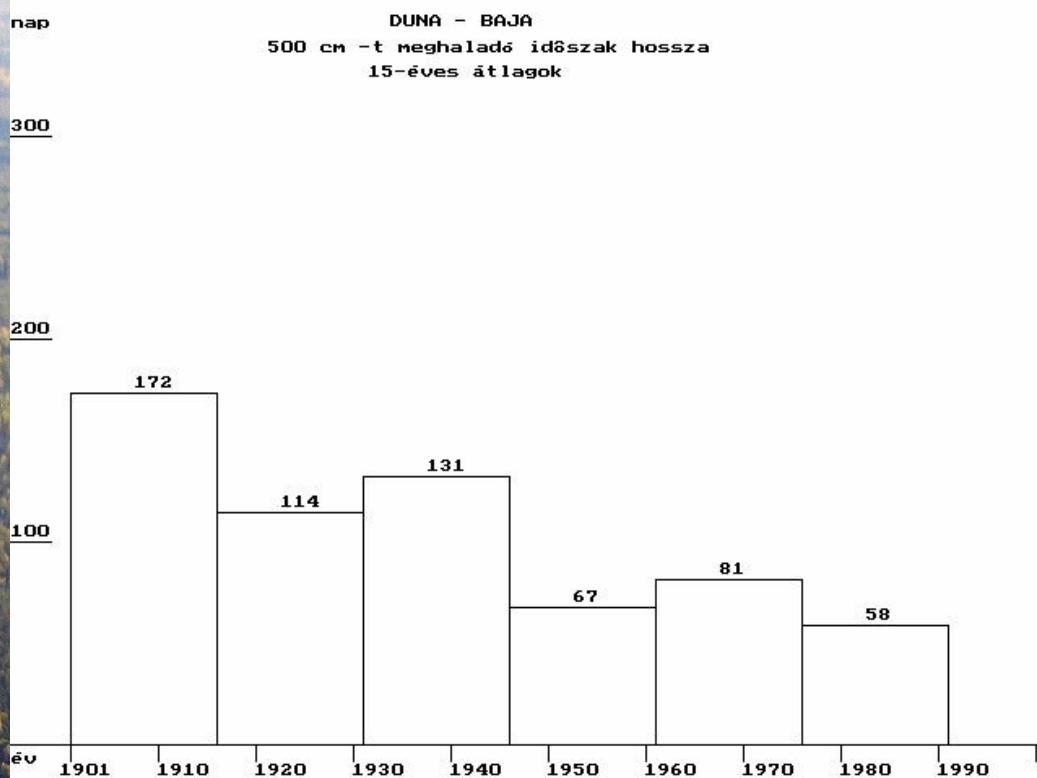
2000

A Duna közel 100 km-rel való megrövidítése következtében megnőtt az esés. A medererózió a vízállások vizsgálatával kimutatható.

A magas vízállások meghaladási gyakorisága és tartóssága az elmúlt 125 évben egyértelműen csökken.

Az árhullámok a hullámtérre 2005-ben kb. a bajai 500 cm-es vízállást meghaladó tartományban lépnek ki.

Erózió és hordaléklerakódás az ártéren

terepszint "eredeti" állapot

erózió

hordaléklerakódás

főmeder

gyzártony

ártér

mellékág

Miközben a meder mélyül, a hullámtér a hordaléklerakódás következtében egyre magasodik.

Miért van szükség rekonstrukcióra?

- Duna medermélyülése
- A hullámtér folyamatos feltöltődése
- A mellékágak elzáródnak, a medrek feltöltődnek
- Újabb mellékágak nem keletkeznek
- Az ártéri élővilág utolsó menedéke a hullámtér

Előzmények

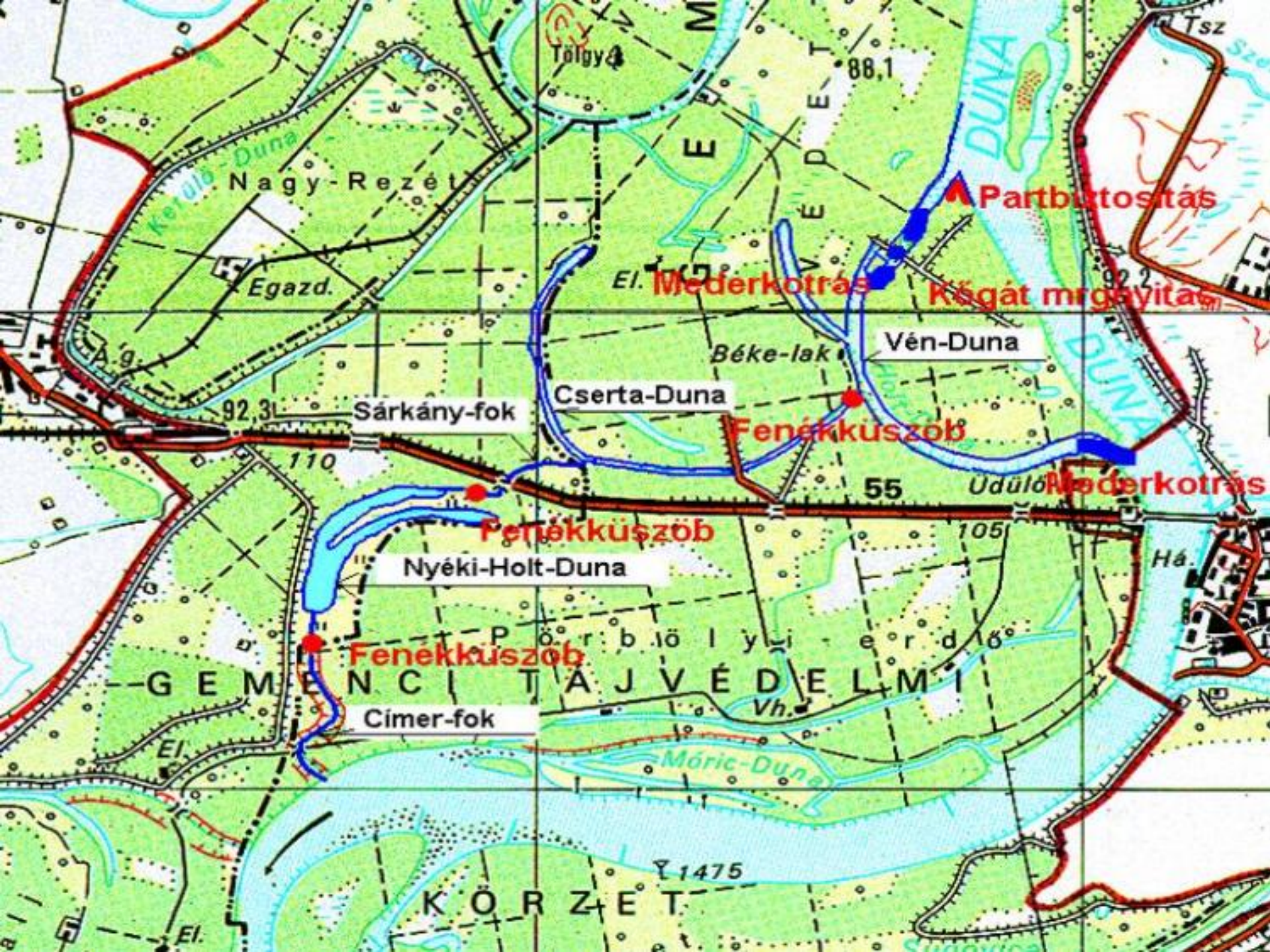
- 1977: Gemenci Tájvédelmi Körzet
- 1989: „szárazodási” probléma felismerése
- 1992: Holland-Magyar Vízügyi Együttműködés: „Floodplain Rehabilitation Gemenc”
- 1992: Vén-Duna – Nyéki holt-Duna élőhelyrekonstrukció megvalósíthatósági tanulmány
- 1996: Duna-Dráva Nemzeti Park
- 1998: Vén-Duna – Nyéki holt-Duna élőhelyrekonstrukció kivitelezés 1. ütem
- 2002: Vén-Duna – Nyéki holt-Duna „monitoring”

Problémafelvetés

- Mit jelent egy mérnök számára, hogy „ökológiai peremfeltételek” mellett kell dolgoznia?
- Mik az ökológiai peremfeltételek, és hogyan lehet meghatározni, hogy kielégítő-e ökológiai szempontból a tervezett műszaki megoldás?
- Az élőhelyek kezelésének alapkérdése a célállapot-meghatározás
- Esettanulmány: a problémát felismerve, de célállapot-meghatározás nélkül végrehajtott „élőhely-javító” beavatkozás
- Célállapot - „Tartsuk meg !” ?
- Állapotértékelés – Monitoring! (?)

Tervezési irányelvek

- a beavatkozásokkal nem új állapotok létrehozása, hanem a kitűzött irányokban haladó folyamatok elindítása a cél
- a beavatkozások mértéke az elégséges minimum szintjén maradjon
- a rendszer működése legyen automatikus és önszabályozó
- a bejutó hordalék mennyisége ne haladja meg a korábbi értékeket
- a konstrukció legyen érzéketlen a várható nagymennyiségű uszadékra
- legyen védett az illetéktelen működtetéstől

82.50 mBt

Monitoring (2002-től)

Komplex:

Hidrometria

Vízkémia

Hidrobiológia

Vegetáció

Kétéltű- és hüllőfauna

Madárfauna

Időtartama: 14 hónap (!)

DDNP Igazgatóság

MTA Duna-Kutató Állomás, EJF-MF

Eredmények

56 terepbejárás: 94 faj előfordulása

—Pontszámlálás, megfigyelés

—Függönyhálózás

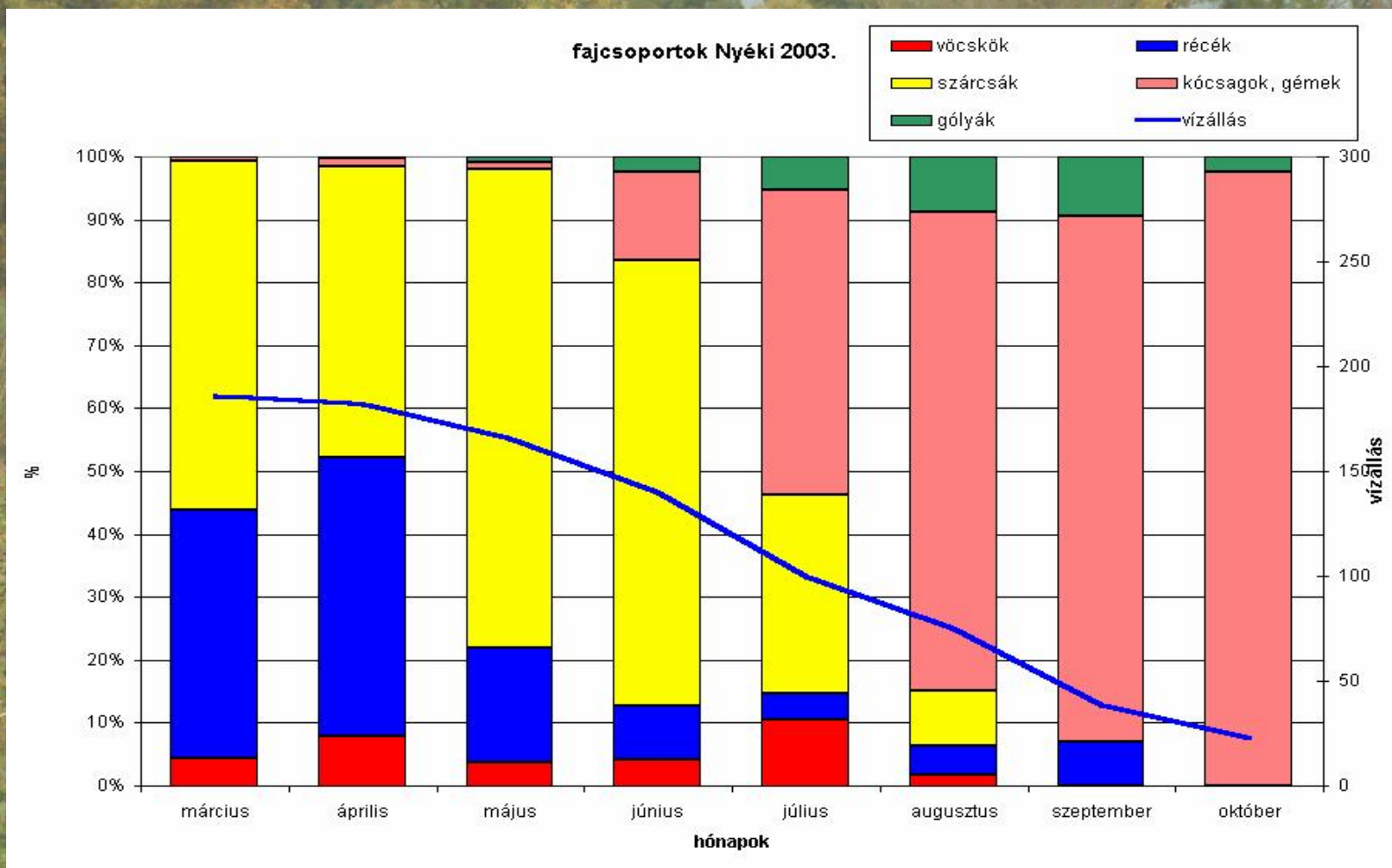
A fajösszetétel éven belüli változása

—Évszakos

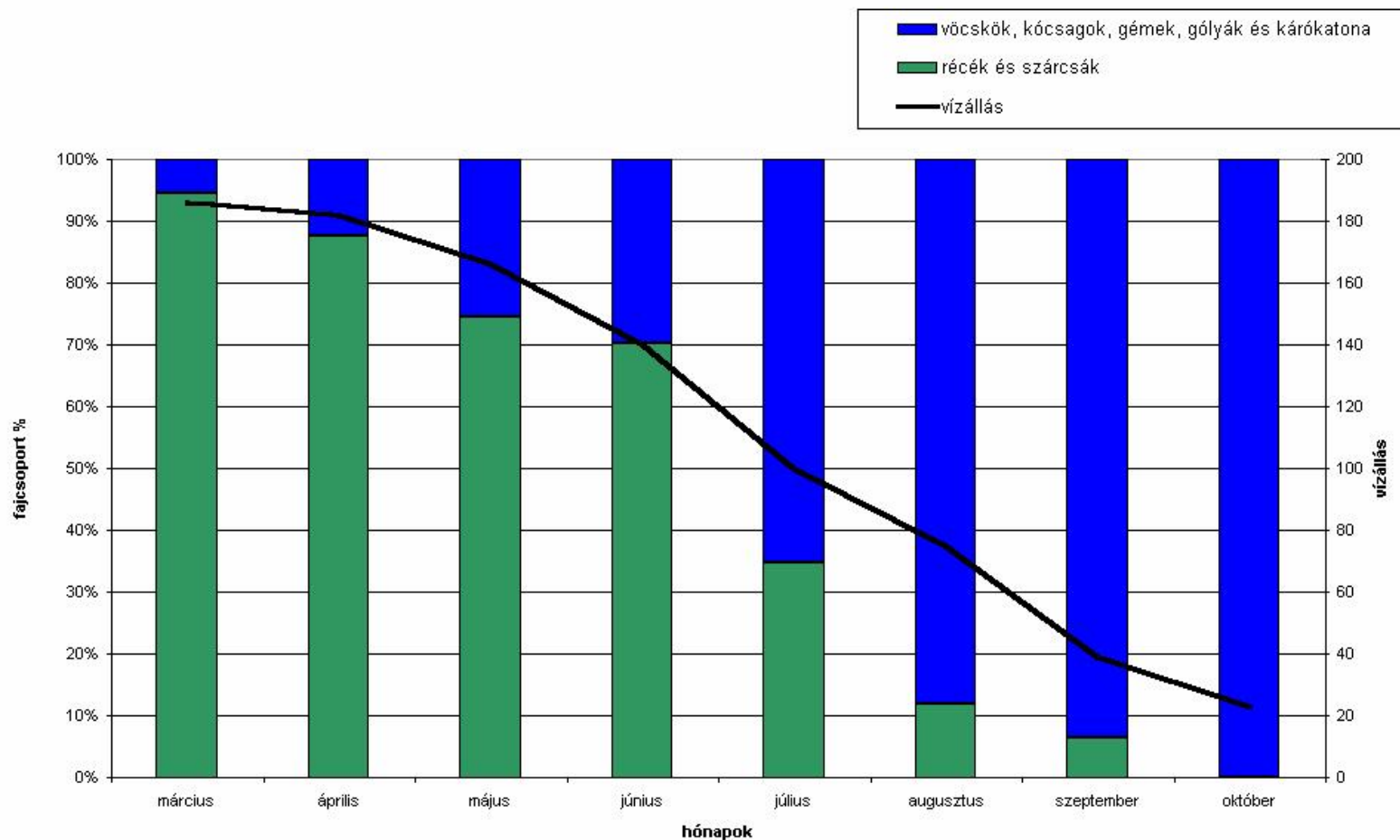
—Vízállástól függő

[illegible]

Fajcsoportok százalékos aránya

Növényi és állati táplálkozású fajok aránya

Tanulság

A vizsgált élőhelynek a dinamikus működés a legfőbb értéke

Veszély: az ember hajlamos mindent túlszabályozni!

Itt a célállapot nem EGY állapot, hanem dinamikusan, periodikusan változik

Hosszútávú dinamizmus:

működő ártér – nem egy ilyen élőhely, hanem ezek sorozata

Rövidtávú dinamizmus:

megfelelő vízjárás – egy-egy helyen biztosítható

Feladat:

biztosítani a dinamikus működések feltételeit

Korlátok és kétségek

Rövid a monitoring időszaka

Nincs alapállapot, nincs referencia-terület:

A rekonstrukció hatásait nem lehet kimutatni

*Anyagi forrás: pályázatok – ha van pénz,
költsük el! Legyen látványos!*

Felmérésre nincs idő -monitoringra nincs keret

*A beavatkozásokat időközönként ismételni kell
A hullámtéri élőhelyek halálát csak késleltetjük*

Köszönet

Bartók Zoltán
Dr. Istvánovics Vera
Kalmár Gábor
Keve Gábor
Mórocz Attila

Osztrogonác Miklós
Süveggyártó Anita Mária
Sziebert János
Závoczky Szabolcs
Zellei László